

דגם הוראה
"עצת החמור"
מיועד לתלמידי כיתה ד'
האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

תוכן עניינים:

עמוד 2	הטקסט
עמוד 5	שאלות לתלמידים
עמוד 9	על הטקסט
עמוד 10	מאפייני הטקסט וקישור לתכנית הלימודים ¹
עמוד 11	הדגשים דידקטיים
עמוד 12	פעילויות מוצעות
עמוד 13	המלצות להוראה
עמוד 22	מיפוי השאלות לטקסט על פי ממדי הבנה

¹ "חינוך לשוני: עברית – שפה, ספרות ותרבות" (תשס"ג)

עצת החמור שלמה אבס²

שלמה המלך, החכם מכל אדם, ידע והבין את שפת החיות. יום אחד יצא לטייל בחצרו, והנה ראה את השור חוזר מעבודתו הקשה בשדה. המשרת העמיד את השור העיף ליד ערמת החציר, כדי שיאכל, וליד ערמת החציר עמד גם החמור. אותו יום היה החמור חולה, ולכן לא עבד כלל.

"מה שלומך?" שם שלמה המלך את החמור שואל את השור.

"אל תשאל!" השיב השור, "חיי אינם חיים: כל הזמן אני עובד עבודת פרוץ ואין לי רגע מנוחה."

"שמע לעצתי," אמר החמור, "שכב והעמד-פנים שאתה חולה, וכדי שהאדון שלך יאמין שאתה באמת חולה – אל תאכל מן החציר המונח לפניך כל הלילה. כך עשיתי גם אני בלילה שעבר, ולכן נשארתי היום לנוח כאן ולא יצאתי לעבודה."

העצה הזו מצאה חן בעיני השור, והוא לא אכל כלום מן החציר שהיה לפניו. ואילו החמור קם בחצות-הלילה וזלל את כל החציר שהיה שם – החציר של השור והחציר שלו. שלמה המלך, ששמע את עצתו של החמור וראה את מעשהו, צחק צחוק גדול. למחרת בבוקר אמר שלמה המלך למשרת: "השור חולה ואינו יכול לעבוד. קחו במקומו את החמור והעבידו אותו כפלים, שיעבוד גם בשביל השור."

אותו יום לקח המשרת את החמור והעביד אותו בכל עבודה קשה, עד שפקושי עמד על רגליו מרוב עיפות.

בערב ראה שלמה המלך את החמור חוזר עיף ורצוף, ושמע את השור שואל אותו: "נו, מה נשמע?"

"אל תשאל!" אמר החמור לשור, "שמעתי שאומרים, כי אם השור לא יבריא – מחר ישחטו אותו ויאכלו את בשרו." נבהל השור עד מאד. מיד קפץ על רגליו והחל לזלול בתאבון בריא את החציר שהיה מונח לפניו. והמלך שלמה צחק שוב צחוק גדול על חכמתו ועל ערמתו של החמור הפקח.

² מתוך סיפורים חכמים לילדים, עורך: שלמה אבס, אייר: דני קרמן, הוצאת עגור.

לתשומת לב המורים

בדף הבא מופיע מגוון שאלות במדדי הבנה שונים על הסיפור. חשוב להיעזר במדריך למורה זה ולבחור מתוך המאגר את השאלות התואמות את צרכי ההוראה שלכם.

תוכלו למשל להחליט אילו שאלות יתאימו לדיון מונחה ואילו יינתנו לעבודה עצמית, אילו יינתנו כמשימה אישית, ואילו יינתנו כמשימה משותפת. תוכלו לוותר על כמה מן השאלות, או לחלק את העבודה לשני שיעורים כדי לא להכביד על התלמידים.

בהצלחה!

שאלות לתלמידים - עצת החמור

שאלה 1

על מה התלונן השור בפני החמור ?

שאלה 2

מהי העצה שהחמור נתן לשור?
סמנו את התשובה הנכונה.

- ___ עשה עצמך חולה ואל תאכל.
___ אכול כדי שלא תהיה חולה.
___ עמוד בחוץ כל הלילה.
___ שכב בפנים ונוח היטב.

שאלה 3

"כך עשיתי גם אני בלילה שעבר", אמר החמור לשור.
במילה "כך" התכוון החמור ש _____

שאלה 4

השור שמע בעצתו של החמור.
העתיקו את המשפט המוכיח זאת.

שאלה 5

א. מה אתם לומדים על כוונתו האמתית של החמור בעצתו הראשונה לשור?

ב. העתיקו את המשפט המלמד על כוונתו האמתית של החמור.

שאלה 6

מדוע מבקש שלמה המלך להעביד את החמור כפליים?
סמנו את התשובה הנכונה:

- ___ כי השור חולה ואינו יכול לעבוד.
- ___ כי החמור עובד יותר טוב מהשור.
- ___ כי המלך רצה שהחמור ישלם על מעשיו.
- ___ כי המלך אוהב את השור יותר מאשר את החמור.

שאלה 7

בשורות 16-17 כתוב שהחמור "בקושי עמד על רגליו מרוב עייפות". בשורה 18 כתוב "החמור חוזר עייף ורצוץ". מדוע המספר מתאר פעמיים את עייפותו של החמור?
סמנו את התשובה הנכונה.

- ___ להדגיש שהחמור קיבל עונש כבד על מעשיו.
- ___ כדי שהקוראים ירחמו על החמור המסכן.
- ___ להאריך את הסיפור בשתי שורות.
- ___ כדי להבליט את כוחו של החמור.

שאלה 8

בשורה 20 אומר החמור לשור: "שמעתי שאומרים, כי אם השור לא יבריא – מחר ישחטו אותו ויאכלו את בשרו".

א. מה הייתה מטרתו של החמור כשאמר דברים אלה לשור?

ב. כיצד הגיב השור לדברי החמור ומדוע?

שאלה 9

סדרו ברצף על-פי המסופר בסיפור:

- ___ החמור סיפר לשור כי ישחטו אותו אם לא יבריא מהר.
- ___ החמור זלל את האוכל של השור.
- ___ השור העמיד פני חולה ולא יצא לעבודה.
- ___ המלך העניש את החמור ודרש שיעבוד כפליים.
- 1. החמור יעץ לשור העייף להתחזות לחולה ולא לאכול.
- ___ השור הפסיק להתחזות והתחיל לאכול.

שאלה 10

אילו הסיפור היה ממשיך, מי, לדעתכם, יצא למחרת היום לעבודה עם המשרת? נמקו.

שאלה 11

מה אתם לומדים על אופיים של החמור ושל השור בסיפור?

א. מתחו קו בין כל אחת מהדמויות לבין תכונה בולטת שלה על-פי הסיפור.

ערמומי

נדיב

פתי

חכם

חרוץ

תמים

חמור

שור

ב. השלימו והסבירו את בחירתכם.

השור הוא _____ כי _____

החמור הוא _____ כי _____

שאלה 12

בתחילת הסיפור כתוב: "שלמה המלך, החכם מכל אדם". הביאו לפחות שתי דוגמאות לחכמתו של שלמה המלך מתוך הסיפור.

1. _____

2. _____

שאלה 13

בפתיחת הסיפור מסופר גם כי שלמה המלך הבין את שפת החיות.
מדוע בחר המספר לספר זאת כבר בפתיחת הסיפור?

שאלה 14

בשורה 13 מסופר כי "שלמה המלך, ששמע את עצתו של החמור וראה את מעשהו, צחק צחוק גדול".

א. מה לדעתכם הצחיק את המלך?

ב. מה אתם לומדים על אופיו של שלמה מכך שהוא צחק?

שאלה 15

בסוף הסיפור כתוב: "צחק המלך שלמה צחוק גדול על ערמתו וחכמתו של החמור הפיקח".
מדוע חשב המלך כי החמור פיקח?

שאלה 16

אילו הייתם זקוקים לעצה, האם הייתם מבקשים אותה מהחמור? נמקו.

שאלה 17

יש קוראים שאומרים שהסיפור "עצת החמור" הוא סיפור משעשע. ציינו שני דברים בסיפור שלדעתכם יכולים לשעשע.

על הטקסט:

הסיפור "עצת החמור" מפגיש את שלמה המלך עם החמור שברשותו. במהלך הסיפור נוכח שלמה לדעת שהחמור חכם וערמומי. הסיפור **פותח** בתיאורו של שלמה המלך כחכם וכמבין את שפת החיות, שתי תכונות שישפיעו על השתלשלות האירועים בעלילה: ידיעת השפה של החיות מאפשרת לשלמה להתערב בחכמה כדי לסכל את תכניותיו של החמור הפיקח.

עצתו של החמור לשור להעמיד פני חולה ולא לאכול כדי לא לצאת לעבודה מתגלה בהמשך הסיפור כעצה ערמומית – הרי שכוונתו האמתית של החמור הייתה לזכות במנת החציר של השור.

שלמה המלך בוחר ללמד את החמור לקח ומעניש אותו בכך שיהיה עליו לעבוד כפליים. אך החמור הפיקח יודע להיחלץ מהמצב בערמה ברמזו לשור כי הוא יישחט אם לא יצא לעבודה. בכך החמור מחזיר את המצב לקדמותו.

בסוף הסיפור, לאחר שהוכחה חכמתו של שלמה, המלך נהנה מחכמתו ומפקחותו של החמור.

הסיפור עוסק בטיבן של חכמה ושל ערמה ובהבדל שביניהן: שלמה נעזר בחכמתו כדי ללמד את החמור לקח בדרך מתוחכמת, והחמור נעזר בערמתו כדי לקדם את מטרותיו וגם כדי להיחלץ ממצב שאליו הוא נקלע באשמתו.

המספר הנוסחאי **שלוש** שרווח בסיפור העממי, בא לידי ביטוי במספר הדמויות המובילות את העלילה: שלמה המלך, החמור והשור, בעוד המשרת הוא דמות שאינה נוטלת חלק פעיל בעלילה. **שלמה** הוא בגדר צופה שאינו מעורב ישירות בקשר שבין השור והחמור, אך הוא "מושך בחוטים" ומניע את העלילה כשנעשית עוולה. הוא עומד מנגד ושמח כשהעוולה מוצאת את תיקונה. הוא מצטייר כחכם וכרודף צדק. תגובות הצחוק של שלמה תורמות לאווירה הקלילה של הסיפור והמלך מצטייר כבעל אופי נוח וכבעל יכולת להתייחס למתרחש ברצינות מחויבת.

שתי הדמויות של בעלי החיים מואנשות כמקובל בסיפור העממי. **דמויות החמור והשור** מבטאות ניגודיות: השור – דמות הטיפש, החלש, הפתי שמאמין לכל דבר ומושפע מדברי החמור, ואילו החמור – בניגוד למוסכמות, כוחו בחכמתו ובערמתו. הניגודיות באה לידי ביטוי גם בהיות החמור היפוכו של שלמה: שלמה "חכם להיטיב" בעוד שהחמור "חכם להרע". הקשר בין הדמויות מעלה שאלות על יחסי אמון ועל מעילה בהם - בגידתו של החמור בחברו השור ובמלך מעבידו.

הסיפור מעובד ומוצג ב**שפה** ברורה, המשפטים בדרך כלל פשוטים, בשפת ימינו, אין ביטויים מן המקרא או מלשון חז"ל. כדרכו של סיפור עממי, לפנינו סיפור של התרחשויות, ללא תיאורים נרחבים. הדיבור הישיר משווה דרמטיות לעלילה והאירועים כאילו מתרחשים לעינינו. ההומור בסיפור המעניק לו קלילות, מושג על ידי:

- **סיטואציות** שמעלות חיוך כגון: נקודת מבטו של המלך והדרך שבה הוא פותר את הבעיה, ההתנהגות הבלתי צפויה של המלך, חשיפת כוונותיו האמתיות של החמור.
- **האנשה** שמדגישה את הדמיון בין התנהגויותיהן של החיות לבין התנהגותם של בני האדם:

כמו בכל סיפור עממי, סיטואציות אנושיות כשהן מיוחסות לבעלי חיים, הן משעשעות.

- **הדגשות, הגזמות והעצמות** בסיטואציות ובאפיונים של הדמויות כגון: "כל החציר שהיה שם, החציר של השור והחציר שלו", "כל הזמן אני עובד עבודת פרך ואין לי רגע מנוחה", "העבידו אותו כפליים שיעבוד גם בשביל השור", "החכם מכל אדם", "נבהל השור עד מאוד", "צחק צחוק גדול", "צחק שוב צחוק גדול", "עבודת פרך", "עייף ורצוץ", "בקושי עמד על רגליו מרב עייפות", "על חכמתו ועל ערמתו", "החל לזלול בתיאבון בריא".
- פער בין **משלבי הלשון**: קיימת חריגה מהמוסכם במעברים המשלביים – "העמיד פנים", "עייף ורצוץ" – מחד גיסא, ודו-שיח חוזר מאידך גיסא: "מה שלומך?", "נו, מה נשמע?", "אל תשאל!".

מאפייני הטקסט וקישור לתכנית הלימודים

עולמות השיח:

ספרות (ת"ל, עמי 56-60)

סוגות:

סיפורי עם יהודיים / סיפורי חכמה / סיפורים על חכמתו של שלמה המלך.

מקור הטקסט:

סיפורי חכמים לילדים, עורך: שלמה אבס, הוצאת עגור.

הדגשים דידיקטיים

הקדמה

המורים יכולים לשלב על-פי שיקולי דעתם בין הנאמר ב"הדגשים דידיקטיים", ב"פעילויות מוצעות", ב"המלצות להוראה" וב"מיפוי שאלות על-פי ממדי הבנה" שבהמשך.

אפשר להיעזר במספרי השאלות שלהלן וב"מיפוי שאלות על-פי ממדי הבנה" על מנת לבחור באילו מהן להתמקד וכיצד: באילו שאלות לעסוק ולהתמקד בהוראת הטקסט בכיתה, ובאילו שאלות לבדוק התמודדות אישית של תלמידים עם מטלות קריאה.

ב"המלצות להוראה" מודגש היכן רצוי לערוך דיון בכיתה סביב נושאים, רעיונות וסוגיות שעולות מהשאלות.

ב"פעילויות מוצעות" מוצגות דרכים כיצד להרחיב את היריעה ולהמשיך ולבסס את התובנות בדרכים יצירתיות וחוייתיות כיאה לקריאה של טקסט ספרותי.

שאלות	הדגשים דידיקטיים
1, 2, 3, 4, 8, 9, 11, 12	<p>ביסוס הבנתו של תוכן הסיפור תוך:</p> <ul style="list-style-type: none"> • הבנת רצף ההתרחשות והקשר בין האירועים בסיפור. • הכרת הדמויות על-פי מעשיהן ודבריהן והבנת הקשר ביניהן. • הבהרה של אוצר המילים והביטויים הנחוצים להבנת הסיפור
5, 6, 8, 10, 12, 14, 15	<p>גיבוש עיסוק ברעיונות ובמסרים המשתמעים מהטקסט על ידי:</p> <ul style="list-style-type: none"> • דיון על רעיונות מרכזיים ומסרים אפשריים, כגון: שלמה כמלך מעורב ובעל סמכות, ערמה מול חכמה, יחסי אמון ומעילה בהם, חיות כמשל לבני האדם, קשר בין עבודה לאוכל. • הבעת עמדות אישיות של הקוראים לגבי התנהגות הדמויות, מעורבותו של שלמה, סוף הסיפור וכו'.
14, 15, 17	<p>התייחסות להומור בסיפור על ידי:</p> <ul style="list-style-type: none"> • הבחנה בתרומתן של דרכי העיצוב להומור ביצירה: האנשה, חזרות, הדגשות והעצמות. • פיתוח רגישות למצבים ההומוריסטיים בסיפור.
16	<p>הרחבת משמעותה של היצירה על ידי:</p> <ul style="list-style-type: none"> • קישור לעולמם של הקוראים והשוואה עם סיטואציות אישיות. • קישור ליצירות שונות על-פי קריטריונים שונים ובזיקה לטקסטים רלוונטיים מהמקורות היהודיים (ראו פעילויות מוצעות).

פעילויות מוצעות

- כתיבת הסיפור מנקודת מבטן של הדמויות השונות.
- הרחבת משמעותה של היצירה על ידי קישור ליצירות שונות על-פי קריטריונים שונים : סביב דמותו של שלמה המלך או סביב דמויות מקראיות אחרות ; סביב בעלי חיים ; מסרים דומים ונושאים מסוימים ; על פי מעבדים, מאיירים ועוד – איתור טקסטים בספרייה, קריאה, דיון ועריכת אסופה.
- כתיבה של סיפורים בעקבות הקריאה ועריכתם באסופה כיתתית.
- המחזות הסיפור כפי שהוא מסופר או מסופר מנקודת המבט של הדמויות השונות – כיצד כל אחת מהן חווה את האירועים.
- קריאה בקול המדגישה את ההומור ביצירה על ידי הבלטת חזרות, הדגשות, הגזמות והעצמות.

* ראו דוגמאות ליישום התכנית בעמ' 100–103

המלצות להוראה

אסטרטגיות קריאה נדרשות המלצות להוראה	שאלות ותשובות ממדי הבנה, הישגים נדרשים וציוני דרך
<p>שאלה זו נוגעת לאירוע המאתחל של העלילה. הקוראים נדרשים להתייחס למשמעות הגלויה בדברי השור (שורה 7).</p> <p>ניתן לדון על ישירותו ותמימותו של השור לעומת עורמתו של החמור שמתגלה בהמשך הסיפור. דיון זה רלוונטי גם לשאלה 11 העוסקת באפיון הדמויות.</p>	<p>שאלה 1</p> <p>על מה התלונן השור בפני החמור ? <i>צף חייו הקשים, צף צבואתו הקשה.</i></p> <p>הבנת המשמעות הגלויה בטקסט : איתור פרטי מידע מפורשים בטקסט. ת"ל: הבנת המשמעות הגלויה של הטקסט : הבנת יחידות מידע מפורש (הישג 4).</p>
	<p>שאלה 2</p> <p>מהי העצה שהחמור נתן לשור? סמנו את התשובה הנכונה. <i>✓ צעה צמק חולפה ואל תאכל.</i></p> <p>___ אכול כדי שלא תהיה חולה. ___ עמוד בחוץ כל הלילה. ___ שכב בפנים ונוח היטב.</p> <p>הבנת המשמעות הגלויה בטקסט : איתור רעיונות, הגדרות, הסברים והכללות הכתובים במפורש בטקסט. הבנת המשתמע מתוך הטקסט : הבנת מילים וביטויים מתוך הקשר. ת"ל: הבנת המשמעות הגלויה של הטקסט : הבנת יחידות מידע מפורש (הישג 4). הבנת מילים בהקשר (הישג 4).</p>
<p>העצה שהחמור נתן לשור היא מרכיב מרכזי בהבנת הסיפור וכבר בה מתגלה ערמומיותו של החמור לעומת תמימותו של השור.</p> <p>הקוראים נדרשים לחבר בין פרטי המידע מתוך העצה שנותן החמור לשור, לאחר שהוא התלונן על חייו הקשים.</p> <p>המסיח הנכון הוא פראפרזה של הביטוי "העמד פנים" הכתוב בטקסט.</p> <p>ניתן לדון על כיצד אפשר להיעזר בהקשר כדי להבין מילים וביטויים.</p>	<p>שאלה 3</p> <p>"כך עשיתי גם אני בלילה שעבר", אמר החמור לשור. במילה כך התכוון החמור <i>עם הוא הצמיד סני חולפה ואל אכל כדי לא לצאת לצבואה.</i></p> <p>הבנת המשתמע מתוך הטקסט : הבנת אזכורים ת"ל: הבנת המשמעות הסמויה בטקסט : זיהוי היחסים הלוגיים שאינם מפורש בטקסט (הישג 4).</p>
	<p>הקוראים נדרשים לקשר בין האזכור "כך" לבין העצה של החמור המופיעה לפני כן.</p> <p>כמו שאלה 2, שאלה זו עוסקת בעצה של החמור, אך היא מדגישה את הרכיב הטיעוני שנועד לשכנע את השור : באופן חברי, כביכול, החמור פונה לשור ומספר לו שגם הוא נהג באותה דרך. הטיעון מחוזק בהמשך כאשר החמור מתגאה שהוא זכה</p>

<p>ביום מנוחה. מומלץ לנהל דיון על "כוחה של רטוריקה" ביחסים בין-אישיים.</p>	
<p>ציטוט קטעי טקסט לביסוס פרשנות ולשם הוכחת הבנות הוא חלק מהעיסוק בטקסטים ספרותיים. הקוראים נדרשים לחזור לטקסט ולאתר את התשובה על ידי בחירת המשפט ממנו לומדים כיצד פעל השור. לפי פעולתו של השור, מבינים שהוא החליט להקשיב לעצת החמור. ניתן לכוון את הקוראים לכך שהחמור משכנע את השור על ידי שיתופו בניסיונו האישי: "כך עשיתי גם אני בלילה שעבר..." (שורות 11-12) (ראו שאלה 3). בהוראה, ניתן להתייחס לשימוש במרכאות למטרות ציטוט.</p>	<p>שאלה 4</p> <p>השור שמע בעצתו של החמור. העתיקו את המשפט המוכיח זאת.</p> <p><i>"הצצה הלו מצאה חן... והוא אכא אכא כאלום..."</i></p> <p>הבנת המשמעות הגלויה בטקסט: איתור פרטי מידע מפורשים בטקסט.</p> <p>ת"ל: הבנת הקשרים בין אירועים שונים בעלילה: רצף זמנים וסיבתיות (הישג 6).</p> <p>זיהוי דמויות וקורותיהן ביצירה (הישג 6).</p>
<p>הקוראים נדרשים לקשור בין העצה לבין הרמזים המצביעים על כוונתו האמתית של החמור:</p> <p>* מילת הקישור "ואילו החמור..." (שורה 15), מבליטה את הניגוד בין פעולת השור (אי האכילה) לעומת פעולת החמור (זלילה).</p> <p>* העיתוי שבחר החמור, "בחצות-הלילה", מרמז על כוונתו להסתיר את מעשהו.</p> <p>* "וּזָלַל אֶת כָּל הַחֲצִיר שֶׁהָיָה שָׁם - הַחֲצִיר שֶׁל הַשּׁוֹר וְהַחֲצִיר שֶׁלוֹ". המילה "כל" והמקף מדגישים את חומרת מעשהו של החמור.</p> <p>* המלך צחק צחוק גדול על התנהגותו של החמור. גם כאן, כמו בשאלה 4, הקוראים נדרשים לצטט מתוך הטקסט להוכיח הבנותיהם.</p> <p>השאלה מזמנת דיון על אופיו הבוגדני והאנוכי של החמור ועל ערכים כגון: אמינות, נאמנות, חברות.</p>	<p>שאלה 5</p> <p>א. מה אתם לומדים על כוונתו האמתית של החמור בעצתו הראשונה לשור?</p> <p><i>הוא התכוון לאכול את האוכל של העור.</i></p> <p>ב. העתיקו את המשפט המלמד על כוונתו האמתית של החמור.</p> <p><i>"...החמור קט בחצות... ואילו את כל החצירה... העור.. ופוי".</i></p> <p>הבנת המשמעות המשתמעת מן הטקסט: הבנת רעיונות המשתמעים מתוך הטקסט.</p> <p>ת"ל: הבנת המשמעות הסמויה בטקסט: הסקת מסקנות, יצירת הכללות (הישג 4).</p>

<p>הקוראים נדרשים לבסס את תשובתם על אינטגרציה של מידע מהסיפור כולו. עליהם לשפוט את התנהגותו של החמור ולייחס למלך כוונות חינוכיות המאפיינות את הז'אנר. השאלה מזמנת דיון על רעיונות-על ומסרים של הסיפור, כגון ערמה מול חכמה, יחסי אמון ומעילה בהם, החטא ועונשו. כמו כן ניתן להרחיב את משמעות היצירה על ידי קישור לטקסט המקראי, לאגדות חז"ל ומדרשים העוסקים בשלמה המלך או לסיפורים ומעשיות עממיים אחרים סביב מסרים דומים.</p>	<p>שאלה 6</p> <p>מדוע מבקש שלמה המלך להעביד את החמור כפליים? סמנו את התשובה הנכונה:</p> <p>___ כי השור חולה ואינו יכול לעבוד. ___ כי החמור עובד יותר טוב מהשור. ✓ כי המלך רצה שהחמור יעבד את אצלו. ___ כי המלך אוהב את השור יותר מאשר את החמור.</p> <p>פרשנות, עיבוד ויישום: הבנת טענות על – ומסרים עיקריים. ת"ל: זיהוי נושאים, רעיונות ומסרים מרכזיים ביצירה (הישג 6).</p>
<p>השאלה מצריכה התייחסות לשני רעיונות מרכזיים בטקסט: חומרת מעשיו של החמור כלפי השור ורצונו של המלך לחנך את החמור. ניתן לדון על כיצד החזרות מדגישות ומעצימות את המסרים ותורמות להומור ביצירה זו וביצירות אחרות, תוך קריאה חוזרת של הטקסט וקריאה של טקסטים נוספים.</p>	<p>שאלה 7</p> <p>בשורות 16-17 כתוב שהחמור "בקושי עמד על רגליו מרוב עייפות". בשורה 18 כתוב: "החמור חוזר עייף ורצוף". מדוע המספר מתאר פעמיים את עייפותו של החמור? סמנו את התשובה הנכונה.</p> <p>✓ להדגיש שהחמור קיבל צונן כבד על אצלו. ___ כדי שהקוראים ירחמו על החמור המסכן. ___ להאריך את הסיפור בשתי שורות. ___ כדי להבליט את כוחו של החמור.</p> <p>הערכה של התוכן ושל תפקיד הרכיבים הלשוניים והטקסטואליים: הבנת תפקידם של הרכיבים הלשוניים; הערכת הלשון וסגנון הכתיבה (כגון שימוש באמצעים ספרותיים, בחירות לשוניות). ת"ל: הערכת הכתוב תוך התייחסות לרעיונות, לנושאים ולמסרים (הישג 4).</p>
<p>השאלה עוסקת במניע של החמור, ובתגובתו של השור לדבריו של החמור. בחלק הראשון של השאלה, הקוראים נדרשים להבין את המשמעות מדברי החמור שבדרכו הערמומית מצא דרך להחזיר את המצב לקדמותו, כשהוא נוכח לדעת כי עצתו לשור לא השתלמה לו.</p>	<p>שאלה 8</p> <p>בשורה 20 אומר החמור לשור: "שמעתי שאומרים, כי אם השור לא יבריא – מחר ישחטו אותו ויאכלו את בשרו".</p> <p>א. מה הייתה מטרתו של החמור כשאמר דברים אלה לשור?</p> <p>✓ לצרום לכך שהשור יחזיר את מצבו ויחזיר את החמור לחיים.</p>

<p>בחלק השני הקוראים נדרשים להתייחס להבנת הגלוי – התנהגותו של השור, ולאחר מכן הם נדרשים להסיק על הקשר הסיבתי בין דברי החמור לבין התנהגותו של השור. שאלה זו מזמנת דיון על אופיים והתנהגותם של השור והחמור.</p>	<p>ב. כיצד הגיב השור לדברי החמור ומדוע? <i>השור נבהל מאוד, שם להתנהג ככריא והתחיל לאכול כי האמין לדברי החמור ופחד משהיה לו.</i></p> <p>הבנת המשמעות המשתמעת מן הטקסט: הבנת קשרים לוגיים שאינם מפורשים בטקסט (א). הבנת המשמעות הגלויה בטקסט: איתור רעיונות, הגדרות, הסברים והכללות הכתובים במפורש בטקסט (ב). ת"ל: הבנת המשמעות הסמויה בטקסט: זיהוי יחסים לוגיים שאינם מפורשים בטקסט (הישג 4). הבנת המשמעות הגלויה של הטקסט (הישג 4). זיהוי דמויות וקורותיהן ביצירה וביטוי עמדה אישית כלפיהן (הישג 6).</p>
<p>הקוראים נדרשים לארגן את האירועים על-פי סדר ההתרחשות בסיפור מתוך הבנת השתלשלות העניינים בו. ניתן להשוות בין התשובות של התלמידים ולחזור לטקסט כדי להוכיח באמצעותו מהו הרצף של הסיפור.</p>	<p>שאלה 9 סדרו את המשפטים הבאים ברצף על-פי המסופר בסיפור: 5 החמור סיפר לשור כי ישחטו אותו אם לא יבריא מהר. 3 החמור זלל את האוכל של השור. 2 השור העמיד פני חולה ולא יצא לעבודה. 4 המלך העניש את החמור ודרש שיעבוד כפליים. 1 החמור יעץ לשור העייף להתחזות לחולה ולא לאכול. 6 השור הפסיק להתחזות והתחיל לאכול.</p> <p>הבנת המשמעות הגלויה בטקסט: זיהוי קשרים לוגיים המפורשים בטקסט. ת"ל: הבנת המשמעות הגלויה של הטקסט: הבנת רצפים כרונולוגיים (הישג 4). הבנת הקשרים בין אירועים שונים בעלילה – רצף זמנים וסיבתיות (הישג 6).</p>

שאלה 10

אילו הסיפור היה ממשיך, מי, לדעתכם, יצא למחרת היום לעבודה עם המשרת? נמקו.
לדוגמה:

לִדְעָתִי, הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר יֵצְאוּ לְעֵבֹדָה אֶת הַמֵּשֶׁרֶת כִּי הַחֲמוֹר לֹא אֵת הַלֶּקַח וְהַשּׁוֹר כּוֹזֵב.

אֲנִי חוֹשֵׁה שֶׁרַק הַשּׁוֹר יֵצֵא לְעֵבֹדָה אֶת הַמֵּשֶׁרֶת כִּי הַחֲמוֹר שׁוֹב יֵצֵא תִירוֹץ וְיִתְחַמֵּק מֵעֲבֹדָה.

פרשנות, עיבוד ויישום: העלאת השערות לפי הכתוב

ת"ל: פרשנות, הערכה ונקיטת עמדה לגבי הכתוב תוך התייחסות לרעיונות, לנושאים ולמסרים (הישג 4).
זיהוי דמויות וקורותיהן ביצירה וביטוי עמדה אישית כלפיהן (הישג 6).

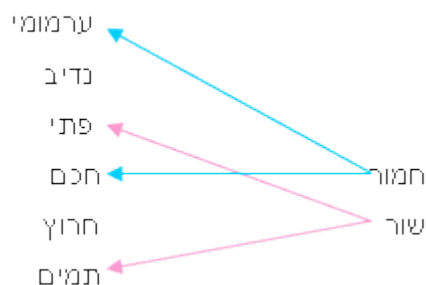
הקוראים נדרשים לשער כיצד ינהגו בעתיד השור והחמור על סמך מה שלמדו מן הסיפור על אופיים והתנהגותם.

מכאן שהתשובות יכולות להיות מגוונות, אך עליהן להיות מנומקות ומעוגנות בכתוב - באופיין של הדמויות ובמעשים המתוארים בסיפור.

שאלה 11

מה אתם לומדים על אופיים של החמור ושל השור בסיפור?

א. מתחו קו בין כל אחת מהדמויות לבין תכונה אחת בולטת שלה על-פי הסיפור.

ב. השלימו והסבירו את בחירתכם.

השור הוא _____ כי _____

החמור הוא _____ כי _____

פרשנות, מיזוג ויישום של רעיונות ומידע: אפיון של דמויות, של אישים, של מקומות ושל אווירה לפי הכתוב בטקסט
ת"ל: זיהוי דמויות וקורותיהן וביטוי עמדה אישית כלפיהן (הישג 6)

הקוראים נדרשים להסיק על אופיים של החמור והשור מתוך מעשיהם ודבריהם לאורך הסיפור ומתוך היחסים ביניהם.

השאלה השנייה מצריכה הנמקה של הבחירות, על ידי הכללה ו/או הדגמה: התלמידים יכולים להתייחס בצורה כוללנית לכך שקבעו את התכונה על-פי מעשיהן ודבריהן של הדמויות

ו/או על ידי הבאת דוגמאות מתוך הסיפור.

על סמך התשובות של התלמידים ניתן לדון על ישירותו ותמימותו של השור לעומת עורמתו של החמור (ראו שאלה 1).

שאלה 12

בתחילת הסיפור כתוב: "שלמה המלך, החכם מכל אדם". הביאו לפחות שתי דוגמאות לחכמתו של שלמה המלך מתוך הסיפור.

הוא הבין את שפת החיות.

הוא הבין את כוונותיו של החמור.

הוא לימד את החמור לקח ולתת לו לצבור כספים.

הקוראים נדרשים להביא הוכחות לחכמתו של שלמה. התשובות יכולות להתייחס לאמירה המפורשת של המספר בתחילת הסיפור (שלמה המלך, החכם מכל אדם, ידע והבין את שפת החיות) או להתנהגותו של שלמה המלך לאורך הסיפור.

הקוראים יכולים להיעזר בידע הקודם על הסוגה (סיפורי חכמה / סיפורים על שלמה המלך) ולהבין שהסיפור בא להוכיח כי, כפי שנאמר בתחילתו: שלמה היה חכם מכל אדם.

פרשנות, מיזוג ויישום של רעיונות ומידע: אפיון של דמויות, של אישים, של מקומות ושל אווירה לפי הכתוב בטקסט.
ת"ל: זיהוי דמויות וקורותיהן וביטוי עמדה אישית כלפיהן (הישג 6).

שאלה 13

בפתיחת הסיפור מסופר גם כי שלמה המלך הבין את שפת החיות. מדוע בחר המספר לספר זאת כבר בפתיחת הסיפור?

בחינה והערכה של רכיבים טקסטואליים = תוכניים, מבניים ולשוניים: הערכת תרומתם של רכיבי מבנה להבנת התוכן (כגון תפקיד הכותרת, מקדמי ארגון)

ת"ל: זיהוי הזיקה בין מבנה הטקסט לבין תכנון (הישג 4).

הקוראים נדרשים להבין את שיקולי המספר שמציג בפתיח הסיפור את התכונה המייחדת את שלמה, תכונה שתשפיע על השתלשלות האירועים בעלילה.

כלומר, הקוראים נדרשים לקשר בין הנאמר בפתיח לבין המתרחש בהמשך: ללא הבנת שפת החיות שלמה לא היה יכול להתערב במתרחש וללמד את החמור לקח.

כמו כן, התלמידים יכולים להיעזר בידע שרכשו על מוסכמות הסיפורים העממיים ובמיוחד סיפורים ואגדות על שלמה המלך.

שאלה 14

בשורה 13 מסופר כי "שלמה המלך, ששמע את עצתו של החמור וראה את מעשהו, צחק צחוק גדול".

א. מה לדעתכם הצחיק את המלך?

הוא הבין את כוונתו האמתית של החמור.

הדרך הצרמאמית שבה הצלח החמור כדי לאכול את מנת החציר שלו.

הדרך שבה החמור הצליח לשכנע את השור.

אין הצליח החמור להפייל את השור פתח.

הקוראים נדרשים להעלות השערות על-פי הכתוב ולגשר על פערים בטקסט.

בשיחה עם התלמידים ניתן להתייחס לדרך בה הצחוק של שלמה תורם לאווירה הקלילה של הסיפור ועוזר להבין את אופיו הנוח של המלך.

יש להקפיד שהתשובה תהיה מפורשת ולהצביע על ההבדל בין תשובה סתמית לשאלה זו שאינה אומרת דבר ("חמור", "השור והחמור") לבין תשובה המבהירה את הסיבה לצחוק.

ב. מה אתם לומדים על אופיו של שלמה מכך שהוא צחק?

הוא הצלח חוש הומור, הוא לא כצסן, הוא אמתייחס בסלחנות, הוא אמתייחס בקליפות למצפה של החמור (אם את לאחר מכן הוא

פרשנות, עיבוד ויישום: העלאת השערות לפי הכתוב (א);
גיבוש עמדה מנומקת על סוגיות, על דילמות, על התנהגויות או על מעשים
המתוארים בטקסט; אפיון של דמויות, של אישים, של מקומות ושל אווירה
לפי הכתוב בטקסט (ב).
ת"ל: פרשנות, הערכה ונקיטת עמדה לגבי הכתוב תוך התייחסות לרעיונות,
לנושאים ולמסרים (הישג 4).
הבחנה בביטויים שונים של הומור ביצירה
(הישג 6).
זיהוי דמויות וקורותיהן ביצירה וביטוי עמדה אישית כלפיהן (הישג 6).

שאלה 15

הקוראים נדרשים להסיק מתוך המסופר על פקחותו של החמור: החמור חיפש דרך להיטיב עם עצמו, וכשהדבר פעל לרעתו הוא הצליח להיחלץ מהתסבוכת.

בסוף הסיפור כתוב: "צחק המלך שלמה צחוק גדול על ערמתו וחכמתו של החמור הפיקח".
מדוע חשב המלך כי החמור פיקח?

כי הוא הצליח להצריט צל השור וכשהמלך הצניע אותו הוא מצא דרך לפתור את הבעיה.

פרשנות, עיבוד ויישום: העלאת השערות לפי הכתוב;
גיבוש עמדה מנומקת על סוגיות, על דילמות, על התנהגויות או על מעשים
המתוארים בטקסט; אפיון של דמויות, של אישים, של מקומות ושל אווירה
לפי הכתוב בטקסט.
ת"ל: פרשנות, הערכה ונקיטת עמדה לגבי הכתוב תוך התייחסות לרעיונות,
לנושאים ולמסרים (הישג 4).
הבחנה בביטויים שונים של הומור ביצירה
(הישג 6).
זיהוי דמויות וקורותיהן ביצירה וביטוי עמדה אישית כלפיהן (הישג 6).

שאלה 16

השאלה מקשרת בין הסיפור לבין סיטואציות מחייהם של הקוראים ועל ידי כך היא מרחיבה את משמעות הסיפור.
שאלה זו מזמינה דיון שבו המשתתפים יביעו את דעותיהם ויבססו אותן.

אילו הייתם זקוקים לעצה, האם הייתם מבקשים אותה מהחמור? נמקו.

	<p>פרשנות, עיבוד ויישום: העלאת השערות לפי הכתוב; גיבוש עמדה מנומקת על סוגיות, על דילמות, על התנהגויות או על מעשים המתוארים בטקסט; אפיון של דמויות, של אישים, של מקומות ושל אווירה לפי הכתוב בטקסט. בחינה והערכה של רכיבים טקסטואליים = תוכניים, מבניים ולשוניים: יישום הנלמד מן הטקסט בהקשרים אחרים. ת"ל: הרחבת משמעותה של היצירה על ידי קישור לעולמם של הקוראים (הישג 6).</p>
<p>שאלה זו מזמינה דיון שבו התלמידים ישתפו את חבריהם בדוגמאות מתוך הסיפור המבטאות הומור. באמצעות מגוון הדוגמאות, שיתייחסו הן לשימושי הלשון והן לסיטואציות המתוארות בסיפור, ניתן יהיה להכליל לגבי הנימה והאווירה של הסיפור כולו. (ראו התייחסות לנושא זה ב"מאפייני הטקסט" וב"הדגשים הדידקטיים").</p>	<p>שאלה 17</p> <p>יש קוראים שאומרים שהסיפור "עצת החמור" הוא סיפור משעשע. ציינו שני דברים בסיפור שלדעתכם יכולים לשעשע.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>הערכה של התוכן ושל תפקיד הרכיבים הלשוניים והטקסטואליים: הבחנה באווירה ובנימה של הסיפור; הבנת תפקידם של הרכיבים הלשוניים; הערכת הלשון וסגנון הכתיבה (כגון שימוש באמצעים ספרותיים, בחירות לשוניות)</p> <p>ת"ל: הבחנה בביטויים של הומור ביצירה (הישג 6).</p>

ת"ל: תכנית הלימודים חינוך לשוני: עברית – שפה, ספרות ותרבות (תשס"ג),

פרק ד' "הישגים נדרשים בחינוך הלשוני", עמ' 81-95

מיפוי השאלות לטקסט על פי ממדי הבנה

שאלות	רכיבים של ממדי ההבנה	ממדי ההבנה
<p>שאלה 1- על מה התלונן השור בפני החמור? שאלה 4- השור שמע בעצתו של החמור. העתיקו את המשפט המוכיח זאת.</p>	<p>איתור פרטי מידע מפורשים בטקסט (כגון: שמות, פעולות, זמן מקום)</p>	<p align="center">הבנת המשמעות הגלויה בטקסט</p>
<p>שאלה 2- מהי העצה שהחמור נתן לשור? סמנו את התשובה הנכונה. _____ עשה עצמך חולה ואל תאכל. _____ אכול כדי שלא תהיה חולה. _____ עמוד בחוץ כל הלילה. _____ שכב בפנים ונוח היטב.</p> <p>שאלה 4- השור שמע בעצתו של החמור. העתיקו את המשפט המוכיח זאת.</p> <p>שאלה 8 - בשורות 25-26 אומר החמור לשור: "שמעתי שאומרים, כי אם השור לא יבריא – מחר ישחטו אותו ויאכלו את בשרו". ב. כיצד הגיב השור לדברי החמור ומדוע?</p>	<p>איתור רעיונות, הגדרות, הסברים והכללות הכתובים במפורש בטקסט</p>	
<p>שאלה 9- סדרו את המשפטים הבאים ברצף על-פי המסופר בסיפור: _____ החמור סיפר לשור כי ישחטו אותו אם לא יבריא מהר. _____ החמור זלל את האוכל של השור. _____ השור העמיד פני חולה ולא יצא לעבודה. _____ המלך העניש את החמור ודרש שיעבוד כפליים. <u>1</u> החמור יעץ לשור העייף להתחזות לחולה ולא לאכול. _____ השור הפסיק להתחזות והתחיל לאכול.</p>	<p>זיהוי קשרים לוגיים המפורשים בטקסט</p>	
<p>שאלה 2- מהי העצה שהחמור נתן לשור? סמנו את התשובה הנכונה. _____ עשה עצמך חולה ואל תאכל. _____ אכול כדי שלא תהיה חולה. _____ עמוד בחוץ כל הלילה. _____ שכב בפנים ונוח היטב.</p>	<p>הבנת מילים וביטויים מתוך הקשר</p>	<p align="center">הבנת המשמעות המשתמעת מן הטקסט</p>
<p>שאלה 8- בשורות 25-26 אומר החמור לשור: "שמעתי שאומרים, כי אם השור לא יבריא – מחר ישחטו אותו ויאכלו את בשרו". א. מה הייתה מטרתו של החמור כשאמר דברים אלה לשור?</p>	<p>הבנת יחסים לוגיים שאינם מפורשים בטקסט</p>	

ממדי ההבנה	רכיבים של ממדי ההבנה	שאלות
	הבנת רעיונות המשתמעים מהטקסט	<p>שאלה 5-</p> <p>א. מה אתם לומדים על כוונתו האמתית של החמור בעצתו הראשונה לשור?</p> <p>ב. העתיקו את המשפט המלמד על כוונתו האמתית של החמור.</p> <p>שאלה 17- יש קוראים שאומרים שהסיפור "עצת החמור" הוא סיפור משעשע. ציינו שני דברים בסיפור שלדעתכם יכולים לשעשע.</p>
	הבנת קשרים שאינם מפורשים בטקסט בין רעיונות ובין נושאים המיוצגים באופן מילולי או חזותי בטקסט או בטקסטים נלווים	<p>שאלה 4- השור שמע בעצתו של החמור. העתיקו את המשפט המוכיח זאת.</p> <p>שאלה 8- בשורה 20 אומר החמור לשור: "שמעתי שאומרים, כי אם השור לא יבריא – מחר ישחטו אותו ויאכלו את בשרו".</p> <p>א. מה הייתה מטרתו של החמור כשאמר דברים אלה לשור?</p> <p>ב. כיצד הגיב השור לדברי החמור ומדוע?</p>
	הבנת אזכורים	<p>שאלה 3- "כך עשיתי גם אני בלילה שעבר", אמר החמור לשור. במילה "כך" התכוון החמור ש...</p>
פרשנות, עיבוד ויישום	העלאת השערות לפי הכתוב בטקסט	<p>שאלה 10- אילו הסיפור היה ממשיך, מי, לדעתכם, יצא למחרת היום לעבודה עם המשרת? נמקו.</p> <p>שאלה 14- בשורה 17 מסופר כי "שלמה המלך, ששמע את עצתו של החמור וראה את מעשהו, צחק צחוק גדול".</p> <p>א. מה לדעתכם הצחיק את המלך?</p> <p>ב. מה אתם לומדים על אופיו של שלמה מכך שהוא צחק?</p> <p>שאלה 15- בסוף הסיפור כתוב: "צחק המלך שלמה צחוק גדול על ערמתו וחכמתו של החמור הפיקח".</p> <p>מדוע חשב המלך כי החמור פיקח?</p> <p>שאלה 16- אילו הייתם זקוקים לעצה, האם הייתם מבקשים אותה מהחמור? נמקו.</p>
	הבנת טענות על – ומסרים עיקריים	<p>שאלה 6- מדוע מבקש שלמה המלך להעביד את החמור כפליים?</p> <p>סמנו את התשובה הנכונה.</p> <p>___ כי השור חולה ואינו יכול לעבוד.</p> <p>___ כי החמור עובד יותר טוב מהשור.</p> <p>___ כי המלך רצה שהחמור ישלם על מעשיו.</p> <p>___ כי המלך אוהב את השור יותר מאשר את החמור.</p>
	גיבוש עמדה מנומקת על סוגיות, על דילמות, על התנהגויות או על מעשים המתוארים בטקסט	<p>שאלה 14- בשורה 17 מסופר כי "שלמה המלך, ששמע את עצתו של החמור וראה את מעשהו, צחק צחוק גדול".</p> <p>א. מה לדעתכם הצחיק את המלך?</p> <p>ב. מה אתם לומדים על אופיו של שלמה מכך שהוא צחק?</p>

שאלות	רכיבים של ממדי ההבנה	ממדי ההבנה
<p>שאלה 15- בסוף הסיפור כתוב : "צחק המלך שלמה צחוק גדול על ערמתו וחכמתו של החמור הפיקח". מדוע חשב המלך כי החמור פיקח?</p> <p>שאלה 16- אילו הייתם זקוקים לעצה, האם הייתם מבקשים אותה מהחמור? נמקו.</p>		
<p>שאלה 11- מה אתם לומדים על אופיים של החמור ושל השור בסיפור? א. מתחו קו בין כל אחת מהדמויות לבין תכונה בולטת שלה על-פי הסיפור.</p> <p>ערמומי נדיב פתי חמור חכם שור חרוץ תמים</p> <p>ב. השלימו והסבירו את בחירתכם. השור הוא _____ כי החמור הוא _____ כי</p> <p>שאלה 12- בתחילת הסיפור כתוב: "שלמה המלך, החכם מכל אדם". הביאו לפחות שתי דוגמאות לחכמתו של שלמה המלך מתוך הסיפור.</p> <p>שאלה 14 - בשורה 17 מסופר כי "שלמה המלך, ששמע את עצתו של החמור וראה את מעשהו, צחק צחוק גדול". א. מה לדעתכם הצחיק את המלך? ב. מה אתם לומדים על אופיו של שלמה מכך שהוא צחק?</p> <p>שאלה 15- בסוף הסיפור כתוב : "צחק המלך שלמה צחוק גדול על ערמתו וחכמתו של החמור הפיקח". מדוע חשב המלך כי החמור פיקח?</p> <p>שאלה 16- אילו הייתם זקוקים לעצה, האם הייתם מבקשים אותה מהחמור? נמקו.</p>	<p>אפיון של דמויות, של אישים, של מקומות ושל אווירה לפי הכתוב בטקסט</p>	
<p>שאלה 16- אילו הייתם זקוקים לעצה, האם הייתם מבקשים אותה מהחמור? נמקו.</p>	<p>יישום הנלמד מן הטקסט בהקשרים אחרים</p>	
<p>שאלה 13- בפתיחת הסיפור מסופר גם כי שלמה המלך הבין את שפת החיות. מדוע בחר המספר לספר זאת כבר בפתיחת הסיפור?</p>	<p>הערכת תרומתם של רכיבי מבנה להבנת התוכן (כגון תפקיד הכותרת, מקדמי ארגון)</p>	<p>בחינה והערכה של רכיבים טקסטואליים = תוכניים, מבניים ולשוניים</p>

שאלות	רכיבים של ממדי ההבנה	ממדי ההבנה
<p>שאלה 7- בשורות 16-17 כתוב שהחמור "בקושי עמד על רגליו מרוב עייפות". בשורה 18 כתוב: "החמור חוזר עייף ורצוץ". מדוע המספר מתאר פעמיים את עייפותו של החמור? סמנו את התשובה הנכונה.</p> <p>___ להדגיש שהחמור קיבל עונש כבד על מעשיו. ___ כדי שהקוראים ירחמו על החמור המסכן. ___ להאריך את הסיפור בשתי שורות. ___ כדי להבליט את כוחו של החמור.</p> <p>שאלה 17- יש קוראים שאומרים שהסיפור "עצת החמור" הוא סיפור משעשע. ציינו שני דברים בסיפור שלדעתכם יכולים לשעשע.</p>	<p>הערכת הלשון וסגנון הכתיבה (כגון שימוש באמצעים ספרותיים, בחירות לשוניות)</p>	